

HRVATSKO FILOZOFSKO DRUŠTVO
Croatian Philosophical Society

Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, HR–10000 Zagreb

tel.: +385 (0)1 6111 808

e-mail: hffd@hffd.hr; URL: <http://www.hffd.hr>

62. Godišnji simpozij Hrvatskoga filozofskog društva

EUROPSKA UNIJA – JUČER, DANAS, SUTRA

Zagreb, 25.–27. studenoga 2021.

Velika dvorana *Školske knjige*, Masarykova 28

Obrazloženje teme simpozija

Europska unija se u posljednje vrijeme suočava s nizom okolnosti (Brexit, pandemija novog koronavirusa, tzv. izbjeglička kriza, neusuglašenost država članica u politikama i vrijednostima) koje zahtijevaju ponovno promišljanje o njevoj poziciji i ulozi.

Iako primarno zamišljena kao ekonomska i trgovinska unija između Njemačke i Francuske (Europska zajednica za ugljen i čelik, 1951.), Europska unija otpočetak je imala i značajnu političku težinu, a ideja o ujedinjenoj Europi oduvijek je u sebi sadržavala i dublji smisao – viziju bolje budućnosti na europskom tlu, uz obećanje da se zločini i sramote prouzročene šovinističkim, rasističkim i nacionalističkim idejama nikada više neće pojaviti na starom kontinentu.

Tako se – potaknuta idealizmom, a u djelo provođena prvenstveno zbog realnih interesa – korak po korak u posljednjih sedamdesetak godina realizirala ideja o ujedinjenoj Europi koja je svojom specifičnom političkom konstrukcijom nadišla nacionalne granice, a da nije dokinula nacionalnu državu.

Danas Europska unija, nakon Brexita, broji 27 država članica, a u planu je i daljnje proširenje. Političko ujedinjenje europskih država u okviru Europske unije pružilo je nadu da je moguća sloga, suživot i solidarnost među različitim narodima, kulturama, jezicima i državama. To je Europska unija dodatno posvjedočila uzevši za svoju temeljnu poruku „Ujedinjeni u raznolikosti“. U tome se skriva sva ljepota, ali i sva dvosmislenost, nedefiniranost i nedorečenost „projekta Europa“. Jer: što je to Europska unija? Više od Europe? Manje od Europe? Jedina Europa? Ako je Europa samo kontinent, onda je Europska unija promišljeni političko-ekonomski projekt. Ipak, nismo sigurni upravlja li ona, kao politički subjekt, svojom povijesnom sudbinom ili se pak hegelovski „lukavi um“ poigrava s njom? Povijest će pokazati. Ono čemu trenutno svjedočimo jest neodređena spremnost, s obzirom na deficitarnost demokracije, različitih država, nacija i naroda da svoju budućnost grade zajedno, u nadi da je jedinstvo u raznolikosti moguće.

Kad se Europska unija odredila kao politički subjekt, a da pritom ipak nije zanemarila i geografski koncept svoje *kontinentnosti*, jer se stalno otvara *drugima* na kontinentu koji bi htjeli postati članovi i tako *prvi*, pojavila se potreba definiranja tko, odnosno što je Europska unija. Svaka zajednica različitih traži kohezivni element. U jednostavnim, homogenim, zajednicama solidarnost je utemeljena u sličnosti, a kod velikih i heterogenih zajednica vezivni element koji će omogućiti solidarnost tek treba pronaći ili izgraditi. Homogenost unutar Europske unije nije postignuta, pa je i sam koncept solidarnosti među državama i građanima složen. Nijedna zajednica, bez obzira na to koliko pragmatična bila, ne može se održati ako se ne pojavi „vezivno ljepilo“ koje će sve različitosti, i u najtežim trenucima, držati na okupu. Edgar Morin kaže da se Europa rastvara čim želimo o njoj misliti jasno i razgovijetno, čime je želimo racionalizirati i birokratizirati. Njeno jedinstvo se krije u suradnji i interakciji među različitim narodima, državama, kulturama - stoga je ono pluralistično i proturječno (Morin, 1996).

Tržišna i monetarna integracija Unije „odrađena“ je bez trunke otpora euroskeptika, dok se dimenzija dublje povezanosti i formiranja jedinstvenog političkog modela odbija u ime „svete suverenosti“. Već godinama svjedočimo jačanju suverenističkih, radikalno desnih političkih opcija u zemljama članicama Europske unije. Paradoksalnost dvostrukih mjerila dominira europskim sustavom. Europarlamentarci, u interesno-ekonomskom pogledu, podržavaju i jačaju transnacionalnu zajednicu, ali i dalje ostaju dosljedni tradiciji nacionalne države. Izbori za Europski parlament ne interesiraju previše javnost, dominiraju nacionalne teme, a još uvijek ne postoje dovoljno artikulirane europske stranke. Europska unija ima demokraciju, a nema narod. U tome se, uz problem unutarnje organizacije, i sastoji izvor demokratskog deficita na kojeg se upozorava.

Europa se donekle uobličila, strukturirala, institucionalizirala i posljedično politizirala kao Europska unija. Međutim, zbog svoje složenosti, i kulturne i povijesne i političke, još uvijek nije pronašla način definiranja vlastite posebnosti, odnosno vlastitog identiteta. Može li se uopće definirati *identitet Europske unije*? Pod identitetom se podrazumijevam proces stvaranja smisla na temelju kulturnog atributa ili srodnog niza kulturnih atributa kojima je dana prednost u odnosu prema drugim izvorima smisla (Castells, 2002).

Pitanje europskog identiteta tema je koja godinama izaziva znanstvenike koji je pokušavaju dohvatiti, predstaviti, ukalupiti i učiniti jasnom. Ipak, ne vide svi identitet kao zatvorenu i statičnu formu. Jacques Derrida (1992) kaže da je Europa kontinent koji treba sebe gledati izvana, koji se konstituira sa stranim i koji nikada nije identičan sa samim sobom. Kada je identitet dvosmislen, dvostruk, onda nije identitet. Ili možda jest? Identitet se ne mora nužno shvaćati kao statičan nego i kao dinamičan fenomen koji se stalno obnavlja, ali, da ne bi skliznuo u krizni moment, valjalo bi ipak pronaći i sačuvati korijenje ili okosnicu identiteta. I tu se možda najviše lome koplja, oko te ukorijenjenosti Europske unije u nekim vrijednostima koje je čine prepoznatljivom i jasnom ostatku svijeta. Je li joj u korijenu humanistički ili kolonizatorski zanos; civilizirajući ili tlačiteljski poriv; porobljavajući ili prosvjetiteljski nagon? Postoji li nešto što se zove *europskom kulturom* ili se europska kultura sastoji tek u tome da nije identična sama sa sobom (Derrida, 1992). Ako nije identična sama sa sobom, kako će definirati okosnicu vlastitog identiteta? Može li se identitet Europske unije konstruirati putem Ustava? Mogu li se Europljani odreći sebe da bi došli sebi? Odreći se konstituirajućeg elementa vlastitog identiteta – nacionalne države – da bi održali nešto

nadnacionalno? Države članice nisu pristale na takvo definiranje identiteta jer još nije definirano što Europska unija želi napraviti od sebe: savez država? Savezna država? Mješavina obojega?

Složenost tema izvire iz svakog pokušaja da se narativ o Europskoj uniji strukturira i formalizira. To nam i sama Europska unija stalno potvrđuje. Uspjela se formalizirati i birokratizirati, ali ne i definirati vlastiti narativ. Možda joj je to i sudbina: nedorečenost, nedefiniranost, otvorenost, promjenjivost.

Naziv ovogodišnjeg simpozija Hrvatskog filozofskog društva *Europska unija - jučer, danas, sutra* otvara prostor za široki spektar mogućih tema koje su sadržane u povijesno-vremenskom kontekstu *prošlosti – sadašnjosti – budućnosti* Europske unije, a otvara se i prostor za različite pristupe, iz gotovo svih, a ponajprije humanističkih i društvenih znanosti.

Ideja ujedinjene Europe nije proizvod 20. stoljeća i nije samo posljedica nemilosrdne strahote koje su europski narodi proizveli diskreditirajući se za sva povijesna vremena. Ideja ujedinjene Europe živi više od 700 godina u mislima i djelima vizionara koji su sanjali bolji svijet i bolju Europu: „Govoreći o svojoj sadašnjosti, koja je naša prošlost, vizionari se svojim realističnim utopijama susreću s našom današnjom europskom stvarnošću“ (Böttcher, 2019).

62. Godišnji simpozij Hrvatskoga filozofskog društva
EUROPSKA UNIJA – JUČER, DANAS, SUTRA

Zagreb, 25.–27. XI. 2021.
Velika dvorana *Školske knjige*, Masarykova 28

Prijava izlaganja

PREZIME	
IME	
TITULA	
INSTITUCIJA	
KONTAKT-ADRESA (za koju želite da se objavi u simpozijskoj publikaciji)	
TELEFON	
E-MAIL	
NASLOV IZLAGANJA	
SAŽETAK (može i kao zaseban word-dokument)	

Molimo Vas da ispunjen obrazac, s naslovom i kratkim sažetkom izlaganja (do 900 znakova)
pošaljete **najkasnije do 30. X. 2021.** na e-mail adresu:
mbrbic@ffst.hr

NAPOMENA: Sukladno odredbi GDPR-a, ispunjavanjem ovog upitnika istovremeno dajem suglasnost da se moje ime i prezime, akademska titula te poštanska i elektronička adresa objave u simpozijskoj publikaciji koja će biti javno dostupna i u tiskanom obliku i u elektroničkom obliku na mrežnim stranicama Hrvatskog filozofskog društva.

Organizator simpozija

Hrvatsko filozofsko društvo

Organizacijski odbor simpozija

Predsjednica:

izv. prof. dr. sc. Marita Brčić Kuljiš
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu)

Tajništvo:

Mira Matijević
(Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb)

Anita Lunić, mag. phil.
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu)

Članovi i članice:

prof. dr. sc. Pavo Barišić
(Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu)

izv. prof. dr. sc. Josip Berdica
(Pravni fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku)

doc. dr. sc. Bruno Ćurko
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu)

prof. dr. sc. Hrvoje Jurić
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Lidija Knorr, mag. phil. et mag. bibl.
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

Denis Kos, mag. bibl. et mag. paed.
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

prof. dr. sc. Mislav Kukoč
(Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu)

prof. dr. sc. Anđelko Milardović
(Institut za migracije i narodnosti, Zagreb)

doc. dr. sc. Marina Perić Kaselj
(Institut za migracije i narodnosti, Zagreb)

Luka Perušić, mag. phil.
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu)

izv. prof. dr. sc. Rok Svetlič
(Pravni institut, Znanstveno-istraživačko središte Koper)

prof. dr. sc. Ugo Vlaisavljević
(Filozofski fakultet Sveučilišta u Sarajevu)